

marika.kurlberg@regeringskansliet.se
richard.andersson@regeringskansliet.se
erik.astedt@regeringskansliet.se

PRV:s svar på inbjudan att inkomma med synpunkter på: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Patent- och registreringsverket, PRV, är myndigheten för immaterialrätt. Vi arbetar för svensk innovations- och konkurrenskraft. PRV vill öka kunskapen om, och förståelsen för, värdet av strategisk hantering av immateriella tillgångar.

Sammanfattning

PRV ställer sig positiv till utredningens förslag att genomföra en genomgripande förändring av organisationen för statlig finansiering av forskning och innovation. PRV ställer sig bakom utredningens motiv till och kriterier för en sådan förändring.

PRV avvisar utredningens huvudförslag med tre myndigheter, eftersom PRV ser en risk för att glapp uppstår mellan de tre myndigheternas verksamhetsområden vilket i sin tur riskerar leda till bristande förmåga för organisationen att optimalt främja svensk forskning och innovation.

PRV ställer sig i stället bakom utredningens alternativa förslag med två myndigheter, där finansiering av behovsstyrd strategisk forskning hanteras av samma myndighet som finansierar tillämpad forskning och innovation.

Betänkandet saknar diskussion om incitament för strategisk hantering av immateriella tillgångar. Patent nämns tex bara som en indikator på ett lands innovationskraft – inte som det viktiga verktyg det kan vara för nyttiggörande genom kommersialisering av forskning och för kontrollerat öppen innovation.

PRV anser att det är en brist att utredningen saknar förslag för hur den svenska organisationen för statlig finansiering av forskning och innovation ska säkra såväl skapande som värnande av värdet av resultaten som den finansierade forskningen och innovationen som finansieringen leder till.

PRV anser att det är en brist att utredningen inte identifierar behovet av balansering mellan potentiellt motstridiga intressen, som principen om

öppen vetenskap och offentlighetsprincipen å ena sidan och principer om att värdet ur forskning bör tillkomma de som åstadkommit forskningen och principer om att värna nationell säkerhet å den andra.

PRV anser att det är en brist att utredningen inte baserat sina slutsatser och förslag på en genomgripande analys av hela det svenska forsknings- och innovationssystemet. PRV stödjer utredaren i reflektionerna om behovet av en sådan samlad systemanalys. PRV stödjer också utredarens slutsats att det behövs reformer som spänner över hela det svenska forsknings- och innovationssystemet. PRV förordar dessutom utredarens idé om en svensk forsknings- och innovationsstrategi som inkluderar strategi för banbrytande forskning och nyckelteknologier.

Betänkandet belyser att banbrytande forskning är viktig för forskningens internationella konkurrenskraft, men att sådan forskning i dag är svår både att identifiera och att finansiera. Här vill PRV lyfta att användande av patentinformation kan vara ett stöd.

PRV:s ställningstaganden

Utredningens huvudförslag

PRV avvisar utredningens huvudförslag med tre myndigheter, eftersom PRV ser en risk för att glapp uppstår mellan de tre myndigheternas verksamhetsområden vilket i sin tur riskerar leda till bristande förmåga för organisationen att optimalt främja svensk forskning och innovation.

PRV tycker att uppdelningen av myndigheternas roller och inriktning som visas i tabell 6.2 på sid 257 är vettig, men ser också risker eftersom forskning och innovation sällan följer en linjär utveckling från grundforskning till implementering via tillämpad forskning och innovation. Viss grundforskning går väldigt snabbt till tillämpning och genomslag i samhället. Andra gånger sker forskning och innovation iterativt i flera varv. Ett forskningsprojekt kan resultera både i nya forskningsfrågor och i tillämpning. Organisationer behöver kunna fungera för alla varianter av forsknings- och innovationsprocessen.

PRV tycker också att det är olyckligt att ”nyttiggörande” bara kopplas till den föreslagna innovationsmyndigheten – PRV anser att all forskning ska göras med ett mål att nyttiggöras.

Särskilt stor risk för glapp ser PRV i skarven mellan en myndighet för behovsstyrd forskning och en annan för innovation. För att nå hela vägen till innovation behöver behovsägare och finansiärer finnas med redan från början. Därför tror PRV mer på alternativet där en och samma myndighet hanterar såväl behovsstyrd strategisk forskning som innovation.

Om huvudförslaget med tre myndigheter blir verklighet anser PRV att de föreslagna medlen till innovationsmyndigheten är för låga.

Utredningens alternativa förslag

PRV förordar utredningens alternativa förslag med två myndigheter. PRV:s huvudargument för detta alternativ är att risken för glapp mellan

myndigheternas verksamhetsområden är mindre om samma myndighet har ansvar för både den behovsstyrda strategiska forskningen och för innovation.

Även med två myndigheter i stället för tre ser PRV en risk för glapp och ineffektivitet, eftersom strukturen separerar fri forskning från behovsstyrd forskning.

Betänkandet genomsyras av en stark vilja att värna fri forskning. Även PRV håller principen om fri forskning högt. Dock anser PRV att värnandet av fri forskning mycket väl kan och måste kombineras med krav på att all forskning som söker externa medel ska ha en plan för nyttiggörande och genomslag. Karaktären på forskningen avgör vilken typ av nyttiggörande och genomslag som är rimlig och relevant.

Betänkandet nämner (sid 206) att ”När forskare fritt kan välja forskningsprojekt i en konkurrensutsatt situation leder det oftast till att de bästa projekten finansieras och genomförs och många av dessa leder till lösningar på samhällsutmaningar långt innan politiker kommer på att ett visst område skall erhålla forsknings-medel.” Det stämmer säkert, och när det händer är det ju väsentligt att sådana forskningsresultat av fri forskning nyttiggörs på ett kunnigt och effektivt sett. Crispr-Cas är ett bra exempel på hur resultat från grundforskning väldigt snabbt gick till bred tillämpning och kommersialisering, där svenska aktörer inte hade tillräcklig förmåga att skapa värde av den innovation som det svenska forskningssystemet hade en viktig del i.

Organisationens roll för skapande och värnande av värde från svensk forskning och innovation

Nedan aspekter om hantering av forsknings- och innovationsresultat saknas i utredningens förslag och PRV tar därför upp dem under en separat rubrik.

Betänkandet nämner (tex sid 418, kap 8.4) en svensk forsknings- och innovationsstrategi, som ska inkludera strategi för banbrytande forskning och nyckelteknologier. PRV föreslog en nationell strategi för teknologi och relaterade tillgångar i sitt inspel till forsknings- och innovationspropositionen¹. PRV förordar följaktligen utredarens idé om en svensk forsknings- och innovationsstrategi, som ska inkludera strategi för banbrytande forskning och nyckelteknologier. PRV betonar vikten av att en sådan strategi inkluderar hantering av forskningsresultat och andra immateriella tillgångar som skapas i forsknings- och innovationsaktiviteter.

PRV anser att organisationen för statlig finansiering och innovation ska kunna axla en nyckelroll i en nationell strategi. Detta är inte minst viktigt i det pressade geopolitiska läget, som ställer höga krav på samverkan såväl nationellt som internationellt.

¹ <https://www.regeringen.se/contentassets/c9981cbd1c054e3fa1a2a917d3e22939/patent-och-registreringsverket.pdf>

Det finns insiktsfulla avsnitt om betydelsen av samverkan för forskning och innovation samt om tvärvetenskaplighet i betänkandet. Det saknas dock en redogörelse för hur organisationen ska främja nyttiggörande av forskningsresultat genom samverkan och tvärvetenskaplighet.

Betänkandet berör öppen vetenskap på flera ställen. Betänkandet berör också (tex sid 29) vikten av att myndigheterna beaktar Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Dock berör inte betänkandet vikten av att ha kontroll över och strategiskt planera för värdeskapande av forskningsresultat och andra immateriella tillgångar. Det saknas också diskussion om vikten av att balansera principer om öppenhet och kunskapspridning med kontroll över värdeskapandet samt värnandet av värden på universitetsnivå och nationell nivå.

PRV anser att organisationen för statlig finansiering av forskning och innovation ska främja balans mellan öppenhet och delning av kunskap å ena sidan och kontroll och värnande av värdefulla tillgångar å den andra. Kontroll, till exempel genom säkrande av immateriella rättigheter till forsknings- och innovationsresultat, möjliggör öppenhet och delning.

Behovet av en sådan balans framkommer till exempel i Försvarsdepartementets publikation *Strategisk inriktning för försvarsinnovation*². Hur man främjar sådan balans bör ingå i en nationell för strategi för teknologi och relaterade tillgångar.

Närliggande är även diskussionen om ansvarsfull internationalisering: Principer om öppen vetenskap och incitament för samverkan med utländska aktörer behöver balanseras mot risken att Sverige går miste om värden från svensk forskning och innovation samt mot risk för hotad nationell informationssäkerhet. Vikten av att hantera immateriella tillgångar för att skapa såväl som värna värden ur svensk forskning och innovation på den internationella arenan betonas i *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*³ (sid 18).

Nyligen publicerades riksrevisionens utredning *Informationssäkerhet vid universitet och högskolor*⁴. Utredaren ger bland annat nedan rekommendationer till lärosätena gällande hur de ska säkerställa en god balans mellan öppenhet och säkerhet (sid 77):

- Se till att de som leder det strategiska informationssäkerhetsarbetet har mandat att ställa krav och granska informationssäkerhetsarbetet samt att de regelbundet rapporterar till lärosätesledning och styrelse.

² <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2024/01/strategisk-inriktning-for-forsvarsinnovation/>

³ <https://www.regeringen.se/contentassets/0fcabeeb93aa4a7bb12574e09ded25f6/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/>

⁴ https://www.riksrevisionen.se/download/18.197400a918beb99b3efc2e08/1702484406792/RiR_2023_20_rapport.pdf

- Se till att det finns kompetens att analysera informationssäkerhetsrisker kopplade till forskningsdata.
- Se till att det finns ett samordnat stöd för medarbetare att hantera forskningsdata korrekt under hela livscykeln.

PRV anser att de statliga forsknings- och innovationsfinansiärerna bör ställa liknande krav på lärosätenas hantering av forskningsresultat, för att därigenom främja en god balans mellan principer om öppenhet och säkerhet – och därmed främja en ansvarsfull internationalisering.

Forskare med ambition att kommersialisera sina forskningsresultat genom patent kan tveka att söka finansiering, på grund av oro för att nyheten för patenterbara uppfinningar förstörs genom att uppfinningen beskrivs och blir allmänt tillgänglig genom ansökan. Denna upplevda konflikt mellan offentlighetsprincipen och den hemlighet som krävs för kommersialisering via patent nämns inte i betänkandet. PRV anser att organisationen för statlig finansiering av forskning och innovation behöver adressera denna konflikt.

PRV anser att organisationen för statlig finansiering av forskning och innovation ska främja bättre avkastning på den investering i skattemedel som extern statlig finansiering av forskning och innovation innebär. För att åstadkomma det anser PRV att det krävs att

- Organisationen främjar värdeskapande av kunskap, enligt EU-kommissionens uppdaterade riktlinjer⁵.
- Organisationens utlysningar ger incitament att planera och genomföra forskning och innovation på ett sätt som leder till nyttiggörande, dvs genomslag och/eller tillämpning av forskningen på marknaden och i samhället. Sådana incitament inkluderar att:
 - Ha tydliga krav på strategisk hantering av forsknings- eller innovationsresultat i utlysningarna
 - Öronmärka delar av finansieringen för värdeskapande hantering av forsknings- och innovationsresultat

PRV anser att det är nödvändigt att myndigheterna i den nya strukturen besitter kunskap och kompetens om nyttiggörande och affärsskapande genom strategisk hantering av forskningsresultat och andra immateriella tillgångar med immaterialrätten som ett av flera viktiga verktyg. Sådan kompetens krävs för att myndigheterna ska kunna ställa krav på och bedöma strategier för värdeskapande och värnande av immateriella tillgångar hos dem som söker forsknings- och innovationsmedel.

Betänkandet saknar diskussion om incitament för strategisk hantering av immateriella tillgångar. Patent nämns tex bara som en indikator på ett lands innovationskraft – inte som det viktiga verktyg det kan vara för nyttiggörande genom kommersialisering av forskning och för kontrollerat öppen innovation.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H2415>

Betänkandet belyser att banbrytande forskning är viktig för forskningens internationella konkurrenskraft, men att sådan forskning i dag är svår både att identifiera och att finansiera. Här vill PRV lyfta att användande av patentinformation kan vara ett stöd.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Peter Strömbäck efter föredragning av Christin Wendel, strategisk samordnare. Vid ärendets slutliga beredning har även deltagit Magnus Ahlgren, chefsjurist, Margareta Ternell, chef för Marknads- och kommunikationsavdelningen, Charlott Galant, strategisk samordnare och Martin Lidén, senior rådgivare.

Peter Strömbäck

Christin Wendel